

3. jul 2025. godine

LANZAROT KOMITET

Komitet Država potpisnica Konvencije Savjeta Evrope o zaštiti djece od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja

.....

Izvještaj o sprovođenju

Dodatak – Spisak preporuka

**ZAŠTITA DJECE OD SEKSUALNOG ZLOSTAVLJANJA U
KRUGU POVJERENJA: ZAKONSKI OKVIRI**

Rezime

Većinu slučajeva seksualnog zlostavljanja djece počini neko koga dijete poznaje i kome vjeruje. U ovom izvještaju, Lanzarot komitet ocjenjuje zaštitu djece unutar njihovog „kruga povjerenja“ u 48 Država potpisnica Lanzarot konvencije. „Krug povjerenja“ obuhvata članove šire porodice, osobe koje obavljaju funkciju staranja o djetetu ili vrše kontrolu nad njim, kao i osobe s kojima dijete komunicira u okruženju povjerenja, uključujući i njima bliske vršnjake. U izvještaju se procjenjuje kako Države potpisnice inkriminišu seksualno zlostavljanje djece počinjeno u krugu povjerenja i kako su djeca zaštićena prije, tokom i nakon krivičnog postupka. U izvještaju se razmatraju i konkretne mjere reagovanja na slučajeve zlostavljanja unutar porodice, kao i način na koji Države rješavaju štetno seksualno ponašanje same djece. Na kraju, u izvještaju se preispituju proceduralna pravila koja se primjenjuju na istrage i krivično gonjenje, kao i mjere nadzora i praćenja počilaca.

Gledajući u cjelini, Lanzarot komitet je utvrdio značajan napredak koji su Države potpisnice Lanzarot konvencije ostvarile od 1. ciklusa praćenja, koji je takođe bio fokusiran na krug povjerenja, naročito u pogledu procesnih garancija za žrtve tokom krivičnih istraga i postupaka. Ipak, i dalje postoje značajni nedostaci, naročito u vezi s inkriminisanjem seksualnog zlostavljanja svakog djeteta mlađeg od 18 godina, u kontekstu seksualnog zlostavljanja unutar porodice, i tamo gdje nema upotrebe prinude, prijetnje ili sile. Države potpisnice takođe se pozivaju da ojačaju pružanje pravne i psihološke podrške žrtvama i njima bliskim osobama, kao i nadzor i praćenje počilaca.

Sveobuhvatno zakonodavstvo **koje inkriminiše seksualno zlostavljanje djece svih uzrasta od strane osoba u prepoznatom položaju povjerenja, autoriteta ili uticaja** od suštinskog je značaja kako bi se osiguralo da su sva djeca zaštićena od seksualnog zlostavljanja. Nekoliko Država potpisnica ostvarilo je napredak u ovoj oblasti i sada jasno navode „prepoznati položaj povjerenja, autoriteta ili uticaja“ u svojim krivičnopравnim definicijama seksualnih krivičnih djela na štetu djece. Međutim, mnoge Države potpisnice i dalje ograničavaju tu zaštitu na veoma specifične okolnosti ili na djecu ispod zakonski dozvoljenog uzrasta za seksualne aktivnosti. Pojedine i dalje zahtijevaju element prinude da bi postojalo krivično djelo. Takođe, u nekim Državama potpisnicama djeca mogu biti krivično odgovorna za krivično djelo seksualnih odnosa s odraslim krvnim srođnikom, usvojiteljem ili hraniteljem. Isto tako, neke Države potpisnice i dalje dozvoljavaju brak sa žrtvom kao osnov za oslobađanje počilaca od odgovornosti, ili ne inkriminišu seksualno zlostavljanje od strane supružnika maloljetnih bračnih partnera. Diskriminatorne zakonske formulacije i dalje postoje u nekim Državama potpisnicama, što podriva zaštitu sve djece bez obzira na pol ili seksualnu orijentaciju djeteta koje se našlo u ulozi žrtve ili počinioca.

Zaštita djece od seksualnog zlostavljanja u porodičnom kontekstu zahtijeva rano otkrivanje, brze zaštitne mjere i koordinisane intervencije koje daju prioritet bezbjednosti i najboljem interesu djeteta. Komitet je utvrdio da većina Država potpisnica predviđa udaljavanje navodnog počinioca iz porodičnog doma čak i prije pokretanja krivičnog postupka. U mnogim Državama potpisnicama moguće je i potpuno suspendovati ili oduzeti roditeljska prava ili ovlaštenja do okončanja krivičnog postupka ili nakon izricanja osuđujuće presude roditelju. S druge strane, udaljavanje djeteta koje se našlo u ulozi žrtve treba da bude krajnja mjera, ali sve Države potpisnice to načelo ne propisuju jasno u zakonu ili praksi. U većini Država potpisnica koje dozvoljavaju istražne razgovore s djecom ne zahtijeva se prethodno odobrenje roditelja ili zakonskih staratelja ako bi to moglo spriječiti dijete da otkrije seksualno zlostavljanje. Države potpisnice takođe su postigle napredak u vezi s imenovanjem i obezbjeđivanjem specijalnih zastupnika i staratelja *ad litem* u slučajevima kada je roditelj navodni počilac. Većina Država

potpisnica takođe se stara da zakoni o zaštiti podataka i pravila povjerljivosti ne ometaju razmjenu informacija između organa koji reaguju na slučajeve seksualnog zlostavljanja djece.

Djeci koja pokazuju štetno seksualno ponašanje potrebne su prilagođene mjere kako bi se odgovorilo na njihove razvojne potrebe. Komitet je utvrdio da se u većini Država potpisnica djeteta ispod uzrasta krivične odgovornosti koje je ispoljilo štetno seksualno ponašanje prema drugom djetetu upućuje službama za zaštitu djece i/ili podvrgava mjerama zaštite. Iako većina Država potpisnica primjenjuje zaseban pristup kažnjavanju djece iznad uzrasta krivične odgovornosti u poređenju s odraslima koji vrše slična krivična djela, Komitet poziva Država potpisnice da primjenjuju pristup restorativne pravde i podrže načelo pravosuđa po mjeri djeteta.

Djelotvorni mehanizmi za **pokretanje istraga i krivično gonjenje** su neophodni kako bi se osiguralo da se slučajevi seksualnog zlostavljanja djece u krugu povjerenja rješavaju bez obzira na sposobnost ili spremnost žrtve da podnese prijavu. Izveštaj otkriva da većina Država potpisnica sada dozvoljava pokretanje postupka *po službenoj dužnosti* bez prethodnog podnošenja prijave od strane žrtve. Ostvaren je i značajan napredak u pogledu mogućnosti nastavljanja postupka nakon povlačenja prijave od strane žrtve, uz više nego trostruko povećanje broja Država potpisnica koje to omogućavaju. Napredak je postignut i u kontekstu prijavljivanja. Mnoge Države potpisnice nameću zakonske obaveze određenim stručnim radnicima da prijave sumnju na seksualna krivična djela na štetu djece i staraju se da povjerljivost ne predstavlja prepreku toj obavezi prijavljivanja. Mnoge Države potpisnice takođe omogućavaju suspenziju stručnih radnika ili volontera pod istragom zbog zlostavljanja i staraju se da i pravna lica mogu snositi odgovornost ukoliko imaju koristi od tih krivičnih djela.

Djeci žrtvama potrebni su posebni **zaštitni mehanizmi i zaštita tokom istraga i postupaka** kako bi se smanjio rizik od ponovne traumatizacije i osiguralo njihovo djelotvorno učešće u pravosudnom procesu. Kada je u pitanju faza istrage, ostvaren je značajan napredak u odnosu na 1. rundu praćenja u smislu ekspanzije korišćenja *Barnahus* modela multidisciplinarnih integrisanih usluga po mjeri djeteta za djecu kako bi se izbjegla sekundarna viktimizacija djece koja su se našla u ulozi žrtve. U kontekstu krivičnog postupka, ostvaren je veliki napredak u pogledu mogućnosti da djeca svjedoče u sudnici a da pritom ne budu fizički prisutna u njoj, da budu ispitivana bez fizičkog prisustva navodnog počinioaca, kao i da se svjedočenje djeteta snimi u formi video zapisa. Međutim, iako gotovo sve Države potpisnice obezbjeđuju prihvatljivost unaprijed snimljenog/unaprijed sastavljenog svjedočenja na sudu, tek polovina njih koristi tu mogućnost kao zamjenu za svjedočenje djeteta uživo. Ostvaren je napredak i u pogledu mjera za zaštitu privatnosti djece koja su se našla u ulozi žrtava. Većina Država potpisnica omogućava održavanje saslušanja bez prisustva javnosti i ima zakonske odredbe kojima se sprečava otkrivanje identiteta žrtve u medijima. Iako sve Države potpisnice djeci žrtvama obezbjeđuju pristup nekom obliku besplatne pravne pomoći, ne obezbjeđuju sve Države potpisnice advokata za pravnu pomoć ili usluge advokata koje su besplatne ili se pružaju pod povoljnijim uslovima nego za odrasle.

Žrtvama i trećim licima takođe su potrebne dodatne zaštitne mjere van konteksta krivičnog postupka. Mnoge od Država potpisnica imaju zakonske zaštitne mjere za zaštitu kako djeteta koje se našlo u ulozi žrtve tako i članova njihove porodice od negativnih posljedica ili sekundarne viktimizacije nakon što djeteta otkrije seksualno zlostavljanje. Uočen je napredak u pružanju terapijske pomoći osobama bliskim žrtvi. U nekoliko Država potpisnica, podrška članovima porodice žrtve pruža se u okviru *Barnahus* modela ili usluga sličnih *Barnahus* modelu.

Značajne praznine i dalje postoje u pogledu **nadzora i praćenja počinilaca** nakon puštanja iz zatvora, odnosno **razmjene podataka o osuđenim počinocima** između Država potpisnica. To su dva ključna koraka koje Države potpisnice mogu preduzeti kako bi spriječile povratništvo u vršenju krivičnih djela.

Lanzarot komitet još jednom ukazuje na potrebu da Države potpisnice potpuno usklade svoje zakonske okvire s Lanzarot konvencijom. U ovom izvještaju daju se ciljane preporuke i konkretni primjeri dobre prakse za podršku reformama radi unapređenja zakonske zaštite djece od seksualnog zlostavljanja u krugu povjerenja.

Dodatak – Spisak preporuka

Preporuke

Preporuka 1

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da uzmu u obzir obećavajuće prakse predstavljene u ovom izvještaju i razmotre primjenu sličnih praksi na nacionalnom nivou.

Preporuka 2

Lanzarot komitet zahtijeva od sljedećih Država potpisnica da obezbijede, u skladu s članom 18 stav 1.b druga alineja, da su odredbe njihovog krivičnog prava kojima se inkriminiše seksualna aktivnost s djetetom od strane osobe koja se nalazi na prepoznatom položaju povjerenja, autoriteta ili uticaja u odnosu na dijete formulisane dovoljno široko da obuhvate sve relevantne situacije:

- **Španija** u pogledu djece ispod zakonski dozvoljenog uzrasta za seksualne aktivnosti;
- **druge Države potpisnice** u pogledu djece ispod i iznad zakonski dozvoljenog uzrasta za seksualne aktivnosti.¹

Preporuka 3

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**² da se omoguće, u skladu s članom 18 stav 1.b druga alineja, da odredbe njihovog krivičnog prava inkriminišu seksualne aktivnosti s djecom svih uzrasta, uključujući i one iznad zakonski dozvoljenog uzrasta za seksualne aktivnosti, od strane osobe koja se nalazi na prepoznatom položaju povjerenja, autoriteta ili uticaja. Te odredbe treba da su formulisane dovoljno široko da obuhvate sve relevantne situacije.

Preporuka 4

Lanzarot komitet poziva **Republiku Moldaviju** i **sve druge Države potpisnice koje imaju slične odredbe** da preispitaju svoje zakonodavstvo kako bi osigurale da se dijete ispod zakonski dozvoljenog uzrasta za seksualne aktivnosti ne može smatrati sposobnim za davanje pristanka na takvu aktivnost.

Preporuka 5

Lanzarot komitet poziva **Albaniju, Austriju, Bugarsku, Češku, Grčku, Sjevernu Makedoniju, Švajcarsku** i **sve druge Države potpisnice koje imaju slične odredbe** da obezbijede da se dijete prepozna kao žrtva seksualnog zlostavljanja i da ne snosi krivičnu odgovornost za djelo seksualnih odnosa s odraslim članom porodice koji je s njim u krvnom srodstvu u pravoj liniji, usvojiteljem ili hraniteljem, ili odraslim bratom ili sestrom.

Lanzarot komitet poziva **Albaniju, Austriju, Bugarsku, Češku, Grčku, Mađarsku, Island, Sjevernu Makedoniju, Švajcarsku** i **sve druge Države potpisnice koje imaju slične odredbe** da se prilikom procesuiranja krivičnih djela vezanih za seksualne aktivnosti između maloljetnih braće i sestara obezbijede da, ako je jedno od braće i sestara žrtva zloupotrebe prepoznatog

¹ Albanija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Češka, Danska, Njemačka, Grčka, Island, Lihtenštajn, Crna Gora, San Marino, Srbija, Slovenija, Tunis, Turska i Ujedinjeno Kraljevstvo.

² Andora, Jermenija, Azerbejdžan, Gruzija, Grčka, Letonija, Malta, Republika Moldavija, Sjeverna Makedonija, Ruska Federacija i Ukrajina.

položaja povjerenja, autoriteta ili uticaja od strane drugog, to lice ne snosi krivičnu odgovornost.

Preporuka 6

Lanzarot komitet poziva **Albaniju, Austriju, Bugarsku, Češku, Grčku, Mađarsku, Island, Sjevernu Makedoniju, Švajcarsku i sve druge Države potpisnice koje imaju slične odredbe** da obezbijede da se zbog seksualne aktivnosti između braće i sestara djeca krivično gone samo kao krajnja mjera, kao i da se prioritet, u zavisnosti od okolnosti, daje drugim primjerenijim metodama suočavanja s njihovim štetnim ponašanjem (npr. terapijska pomoć i mjere edukacije).

Preporuka 7

Lanzarot komitet zahtijeva od **Ruske Federacije i svih drugih Država potpisnica koje imaju slične odredbe** da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi se osiguralo, u skladu s članom 27 stav 1, da počinitelj ne može biti izuzet od krivične odgovornosti ili kazne za sklapanje braka s djetetom žrtvom seksualnog krivičnog djela koje je počinio, čak i nakon što je dijete žrtva dostiglo punoljetstvo.

Preporuka 8

Lanzarot komitet zahtijeva od **Ruske Federacije i Tunisa** da obezbijede, u skladu s članom 18 stav 1.b prva alineja, da djeca koja su u braku budu zaštićena od seksualnih krivičnih djela koja počinio njihov supružnik.

Preporuka 9

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica** da preispitaju svoje zakonodavstvo kako bi osigurale da svi oblici seksualnog zlostavljanja koje počinio osoba na prepoznatom položaju povjerenja, autoriteta ili uticaja, kako je definisano u članu 18 stav 1.b druga alineja, budu obuhvaćeni krivičnim odredbama, uključujući krivična djela počinjena:

- penetracijom – bez obzira na to da li postoji nedostatak pristanka ili upotreba nasilja, prijetnje ili sile;³
- određenim fizičkim kontaktom bez penetracije – bez obzira na to da li postoji nedostatak pristanka ili upotreba nasilja, prijetnje ili sile;⁴ i
- u specifičnim slučajevima bez fizičkog kontakta, potpomognutim informaciono-komunikacionim tehnologijama, u skladu s odredbama Lanzarot konvencije.

Preporuka 10

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**⁵ da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi osigurale da se vrbovanje djece u seksualne svrhe (eng. grooming) inkriminiše čak i kada ne postoji sugestija za susret praćena materijalnim radnjama koje vode ka takvom susretu, u skladu s mišljenjem Lanzarot komiteta o članu 23.

³ Andora, Jermenija, Azerbejdžan, Gruzija, Letonija, Malta, Republika Moldavija, Ruska Federacija i Ukrajina.

⁴ Albanija, Azerbejdžan, Gruzija, Malta i Ruska Federacija.

⁵ Jermenija, Grčka, Island, Lihtenštajn, Litvanija, Norveška, Rumunija, Ruska Federacija, San Marino, Srbija, Tunis i Turska.

Preporuka 11

Lanzarot komitet zahtijeva od sljedećih **Država potpisnica** da obezbijede, u skladu s članom 2, da su sva djeca jednako zaštićena od seksualnog zlostavljanja bez diskriminacije po osnovu njihovog pola ili seksualne orijentacije, naročito na sljedeći način:

- **Albanija** tako što će preispitati formulaciju svojih zakonskih odredbi kako bi izbjegla stigmatizaciju seksualnih aktivnosti po osnovu seksualne orijentacije uklanjanjem upućivanja na „homoseksualne aktivnosti“;
- **Bugarska i Ruska Federacija** tako što će preispitati svoje zakonodavstvo kako bi osigurale jednake sankcije za sve oblike seksualnog zlostavljanja počinjenog nad djecom bilo kog pola ili roda, bez obzira na pol ili rod počinioca;
- **Sjeverna Makedonija i Srbija** tako što će se zakonskim odredbama postarati da se inkriminiše seksualna aktivnost očuha i maćeha bilo kog pola kao osoba koje se mogu smatrati počiniocima seksualne aktivnosti s djetetom iznad zakonski dozvoljenog uzrasta za seksualne aktivnosti.

Preporuka 12

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica** koje u svojim zakonskim okvirima predviđaju istražne razgovore s djecom za koju se sumnja da su bila seksualno zlostavljana, a **koje to još nijesu učinile**,⁶ da obezbijede da se takvi razgovori mogu obaviti bez prethodnog obavještanja roditelja ili zakonskih staratelja djeteta ili dobijanja njihove prethodne saglasnosti u slučajevima u kojima postoji osnovana sumnja na seksualno zlostavljanje u porodici i postoji razlog da se vjeruje da bi roditelji ili zakonski staratelji mogli spriječiti dijete da otkrije seksualno zlostavljanje.

Preporuka 13

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**⁷ da preuzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi se, u skladu s članom 14 stav 3 prva alineja, obezbijedila mogućnost udaljavanja navodnog počinioca iz porodičnog doma, uključujući i prije pokretanja bilo kakvog krivičnog postupka i izvan njegovih okvira.

Preporuka 14

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da omoguće da, ukoliko se navodni počinitelj udalji, postoje mjere zaštite kako bi se obezbijedila socioekonomska dobrobit i psihosocijalna podrška preostalim članovima porodice.

Preporuka 15

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**⁸ da obezbijede da se udaljavanje djeteta koje se našlo u ulozi žrtve iz porodičnog okruženja razmatra samo ako udaljavanje navodnog počinioca iz istog okruženja, među ostalim mjerama, neće biti dovoljno da zaštiti dijete ili nije moguće u specifičnim okolnostima slučaja, odnosno ako se to radi u najboljem interesu djeteta.

⁶ Danska, Njemačka, Grčka, Poljska, Ruska Federacija, Slovačka Republika, Španija i Ujedinjeno Kraljevstvo (Engleska i Vels).

⁷ Albanija, Azerbejdžan, Hrvatska, Danska, Litvanija, Monako, Sjeverna Makedonija, Norveška, Ruska Federacija, San Marino i Tunis.

⁸ Albanija, Jermenija, Azerbejdžan, Belgija, Bosna i Hercegovina, Hrvatska, Češka, Danska, Gruzija, Grčka, Mađarska, Irska, Monako, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Ruska Federacija, San Marino, Srbija, Slovenija, Španija, Tunis, Ukrajina i Ujedinjeno Kraljevstvo.

Preporuka 16

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**⁹ da obezbijede, u skladu s članom 10 stav 1, da organi koji su uključeni u reagovanje na slučajeve seksualnog zlostavljanja djece imaju mogućnost razmjene informacija, u skladu s najboljim interesima djeteta i odgovarajućim zaštitnim mjerama, bez kršenja zakona o zaštiti podataka ili pravila o povjerljivosti podataka.

Preporuka 17

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da se obezbijede da se:

- Kako bi se garantovala zaštita djeteta i obezbijedio krivični postupak, automatska procjena rizika, zasnovana na najboljem interesu djeteta, vrši u svakom slučaju kada je roditelj ili zakonski staratelj osumnjičen ili optužen za seksualno zlostavljanje sopstvenog djeteta, a sve kako bi se odlučilo da li roditeljska ili starateljska prava ili ovlašćenja treba suspendovati ili privremeno oduzeti.
- Automatska procjena rizika i najboljeg interesa djeteta vrši u svakom slučaju kada je roditelj ili zakonski staratelj osuđen za seksualno zlostavljanje sopstvenog djeteta, a sve kako bi se odlučilo o kontinuiranoj suspenziji ili oduzimanju roditeljskih ili starateljskih prava ili ovlašćenja.

Preporuka 18

Lanzarot komitet zahtijeva od **Lihtenštajna i Ruske Federacije** da obezbijede, u skladu s članom 31 stav 4, imenovanje specijalnih predstavnika i staratelja *ad litem* kada postoji sukob interesa između nosilaca roditeljskog prava i djeteta koje se našlo u ulozi žrtve.

Preporuka 19

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**¹⁰ da preduzmu zakonodavne i druge mjere kako bi osigurale, u skladu s članom 5 stav 2, da specijalni zastupnici i staratelji *ad litem* raspolažu adekvatnim znanjem o seksualnom iskorišćavanju i seksualnom zlostavljanju djece.

Preporuka 20

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile** da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi se:

- Izbjeglo kombinovanje funkcija advokata i staratelja *ad litem* u jednoj osobi;¹¹ i
- Za dijete žrtvu besplatno obezbijedili specijalni zastupnici i staratelji *ad litem*.¹²

Preporuka 21

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**¹³ da obezbijede, u skladu s članom 16 stav 3, programe ili mjere intervencije koje su prilagođene razvojnim

⁹ Albanija, Azerbejdžan, Luksemburg, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Poljska, Ruska Federacija, San Marino, Tunis, Ukrajina i Ujedinjeno Kraljevstvo (Škotska).

¹⁰ Belgija, Češka, Danska, Njemačka, Grčka, Lihtenštajn, Litvanija, Ruska Federacija, San Marino, Srbija, Slovenija, Ukrajina.

¹¹ Albanija, Andora, Austrija, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Danska, Estonija, Gruzija, Njemačka, Lihtenštajn, Luksemburg, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Norveška, Poljska, Portugal, Švedska, Švajcarska, Tunis, Turska i Ukrajina.

¹² Belgija, Italija, Lihtenštajn, Ruska Federacija, Srbija, Ukrajina i Ujedinjeno Kraljevstvo.

¹³ Albanija, Bugarska, Danska, Sjeverna Makedonija, San Marino i Slovačka Republika.

potrebama djece koja su počinila seksualne prestupe, uključujući i djecu ispod uzrasta krivične odgovornosti.

Preporuka 22

Lanzarot komitet zahtijeva od **svih Država potpisnica** da, u skladu s članom 6, svoj djeci obezbijede sveobuhvatnu edukaciju kako bi ih osnažili da prepoznaju štetne seksualne aktivnosti, izbjegavaju štetno seksualno ponašanje i pristupe podršci ukoliko se nađu u ulozi žrtve seksualnog zlostavljanja ili seksualnog iskorišćavanja.

Preporuka 23

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da, gdje god je to moguće, primijene pristup restorativne pravde i podrže principe pravosuđa po mjeri djeteta kada postupaju s djecom iznad uzrasta krivične odgovornosti koja ispoljavaju ili se upuštaju u štetna seksualna ponašanja ili seksualna krivična djela, u skladu sa Smjernicama Savjeta Evrope o pravosuđu po mjeri djeteta.

Preporuka 24

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da obezbijede da je izricanje pritvora djeci krajnja mjera, u skladu sa Smjernicama Savjeta Evrope o pravosuđu po mjeri djeteta.

Preporuka 25

Lanzarot komitet zahtijeva od **Mađarske, Sjeverne Makedonije, San Marina i Turske** da obezbijede, u skladu s članom 32, da se svi oblici seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja, kako su definisani Lanzarot konvencijom, mogu istraživati i/ili procesuirati i bez prijave od strane žrtve.

Preporuka 26

Lanzarot komitet zahtijeva od **Portugala** da preduzme neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi pojednostavio odredbe i razjasnio da se sva krivična djela seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja djece mogu istraživati i procesuirati i bez prijave od strane žrtve.

Preporuka 27

Lanzarot komitet zahtijeva od **Sjeverne Makedonije, Ruske Federacije i Srbije** da obezbijede da se, u skladu s članom 32, postupak može nastaviti čak i ako žrtva povuče svoj iskaz.

Preporuka 28

Lanzarot komitet poziva **Države potpisnice**, a naročito **Andoru**, da omoguće da službenici na prijavnica dobiju odgovarajuću obuku kako bi se osigurala njihova sposobnost da registruju slučajeve seksualnog zlostavljanja djece, čak i bez prijave od strane žrtve.

Preporuka 29

Lanzarot komitet poziva **Države potpisnice**, a naročito **Dansku**, da obezbijede zaštitne mehanizme za zaštitu žrtava i izbjegavanje ponovne traumatizacije u slučajevima kada se žrtva poziva kao svjedok čak i nakon što je povukla prijavu.

Preporuka 30

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da obezbijede da se najbolji interesi djeteta uzimaju u obzir prilikom odlučivanja o tome da li da se nastavi ili obustavi postupak za seksualna krivična djela protiv djeteta nakon što žrtva povuče prijavu.

Preporuka 31

Lanzarot komitet poziva **Srbiju** da obezbijedi da se djeca za koju se vezuju potencijalna krivična djela „života u zajednici s maloljetnim licem“ sistematski provjeravaju u odnosu na potencijalna krivična djela vezana za seksualno zlostavljanje ili seksualno iskorišćavanje i da se najbolji interesi djeteta uzimaju u obzir prilikom donošenja odluke o neprocesuiranju ili obustavljanju postupka za ovo konkretno krivično djelo.

Preporuka 32

Lanzarot komitet zahtijeva od **svih Država potpisnica** da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere u skladu s Deklaracijom o zaštiti djece u vanporodičnom smještaju od seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja, kako bi se obezbijedilo da stručni radnici koji rade u javnom, privatnom ili volonterskom sektoru snose odgovornost ako počine seksualna krivična djela nad djetetom ili ne prijave nadležnim organima sva takva djela koja se dese u uslovima vanporodičnog smještaja.

Preporuka 33

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**¹⁴ da omoguće, u skladu s članom 12 stav 1, da pravila povjerljivosti koja unutrašnje pravo nameće određenim stručnim radnicima koji rade u kontaktu s djecom ne ometaju njihovu mogućnost prijavljivanja nadležnim službama bilo koje situacije u kojoj imaju osnovane razloge za uvjerenje da je dijete žrtva seksualnog iskorišćavanja ili seksualnog zlostavljanja.

Preporuka 34

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da obezbijede da stručni radnici ne moraju da obavijeste dijete/roditelje/staratelje prije nego što podnesu prijavu ako stručni radnik koji podnosi prijavu smatra da bi takvo obavješćavanje dovelo dijete/roditelje/staratelje ili njih same u rizik.

Preporuka 35

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da ponude posebnu zaštitu stručnim radnicima koji u dobroj vjeri prijavljuju seksualna krivična djela nad djecom, uključujući i zaštitu od profesionalnih ili radnih sankcija.

Preporuka 36

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da pojačaju zaštitu osoba koje u dobroj vjeri prijavljuju seksualno iskorišćavanje ili seksualno zlostavljanje djece i da prag za prijavljivanje sumnji drže što je moguće nižim.

¹⁴ Albanija, Andora, Jermenija, Azerbejdžan, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Češka, Danska, Estonija, Njemačka, Grčka, Lihtenštajn, Litvanija, Luksemburg, Republika Moldavija, Monako, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Norveška, Poljska, Ruska Federacija, Srbija, Slovačka Republika, Slovenija, Španija, Švedska, Ukrajina i Ujedinjeno Kraljevstvo.

Preporuka 37

Lanzarot komitet zahtijeva od **svih Država potpisnica** da omoguće udaljšavanje navodnog počinioaca iz okruženja vanporodičnog smještaja od početka istrage.

Preporuka 38

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da razmotre uvođenje mjera predostrožnosti kako bi se osumnjičeni počiniooci suspendovali iz profesionalnih ili volonterskih aktivnosti koje uključuju kontakt s djecom tokom krivičnih istraga i postupaka u vezi s krivičnim djelima utvrđenim u skladu s Lanzarot konvencijom.

Preporuka 39

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**¹⁵ da preuzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere u skladu s članom 26, kako bi se osiguralo da pravna lica mogu biti pozvana na odgovornost za seksualno iskorišćavanje i seksualno zlostavljanje djece.

Preporuka 40

Lanzarot komitet i dalje prepoznaje model „dječje kuće“ odnosno model Barnahus kao obećavajuću praksu i poziva **Države potpisnice** koje to još nijesu učinile da širom svoje teritorije učine dostupnim slične multidisciplinarnе i međuresorne servise za zaštitu žrtava seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja djece.

Preporuka 41

Lanzarot komitet poziva **Norvešku** i **sve druge Države potpisnice u kojima to još nije slučaj** da omoguće svoj djeci do 18 godina pristup uslugama koje pružaju dječje kuće ili drugi slični multidisciplinarni i međuresorni servisi uspostavljeni u zemlji.

Preporuka 42

Lanzarot komitet zahtijeva od **Ruske Federacije** da, u skladu s članom 35 stav 1.c, obezbijedi da svi zaposleni odgovorni za uzimanje izjava od djece koja su se našla u ulozi žrtava prođu odgovarajuću obuku.

Preporuka 43

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**¹⁶ da preuzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere, u skladu s članom 35 stav 1.a, kako bi se osiguralo da se izjave od djece koja su se našla u ulozi žrtve uzmu što je prije moguće nakon krivičnog djela.

Preporuka 44

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**¹⁷ da preuzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere u skladu s članom 35 stav 1.d, kako bi se osiguralo da, tamo gdje je neophodno uzeti izjavu od žrtve više puta, ako je moguće i gdje je to prikladno,

¹⁵ Andora, Azerbejdžan, Danska, Island, Lihtenštajn, Malta, Sjeverna Makedonija, Ruska Federacija i Srbija.

¹⁶ Bugarska, Francuska, Grčka, Ruska Federacija, Tunis, Ukrajina, Ujedinjeno Kraljevstvo.

¹⁷ Bugarska, Francuska, Grčka, Luksemburg, Malta, Sjeverna Makedonija, Poljska, Ruska Federacija, Ukrajina, Ujedinjeno Kraljevstvo.

ispitivanje sprovodi ista osoba i to pod istim materijalnim uslovima, uz poštovanje istih proceduralnih garancija po mjeri djece, kao i prvi put.

Preporuka 45

Lanzarot komitet poziva **Gruziju, Sjevernu Makedoniju i Rusku Federaciju** da preduzmu zakonodavne ili druge mjere neophodne da se obezbijedi da odbrana u krivičnom postupku može osporiti djetetov iskaz dat tokom razgovora putem pitanja, čime se otklanja potreba da dijete bude prisutno u sudnici tokom postupka.

Preporuka 46

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**¹⁸ da obezbijede da sva djeca koja su se našla u ulozi žrtve seksualnog iskorišćavanja ili seksualnog zlostavljanja, mlađa od 18 godina, mogu uživati proceduralne garancije utvrđene Lanzarot konvencijom.

Preporuka 47

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da obezbijede da, po opštem pravilu, djeca koja su se našla u ulozi žrtve ispod 18 godina starosti mogu biti saslušana bez fizičkog prisustva na sudu, osim ako bi to bilo suprotno njihovom najboljem interesu.

Preporuka 48

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile** da obezbijede da, u skladu s članom 31 stav 1.g, se djeca, po opštem pravilu, ne suočavaju s osumnjičenim počiniocem¹⁹ te zahtijeva da, ako su u domaćem zakonodavstvu predviđeni izuzeci, oni budu u skladu s načelom najboljeg interesa djeteta i da podliježu nezavisnom stručnom mišljenju.²⁰

Preporuka 49

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi zaštitile djecu koja su se našla u ulozi žrtve od kontakta s osumnjičenim počiniocima u kontekstu porodičnog suda ili postupaka za utvrđivanje starateljstva koji se odvijaju paralelno s krivičnom istragom ili sudskim postupkom.

Preporuka 50

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnicakoe to još nijesu učinile**²¹ da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere u skladu s članom 31 stav 1 kako bi spriječile javno širenje bilo kakvih informacija, naročito od strane medija, koje bi mogle dovesti do identifikacije bilo kog djeteta koje se našlo u ulozi žrtve seksualnog iskorišćavanja ili seksualnog zlostavljanja.

¹⁸ Jermenija, Azerbejdžan, Danska, Estonija, Island, Norveška, Ruska Federacija, Srbija, Slovenija i Španija.

¹⁹ Luksemburg, Monako i Ruska Federacija.

²⁰ Azerbejdžan, Grčka, Mađarska, Luksemburg, Monako, Crna Gora, Ruska Federacija, Slovenija i Švajcarska.

²¹ Jermenija, Azerbejdžan, Bosna i Hercegovina, Estonija, Njemačka, Island, Letonija, Lihtenštajn, Republika Moldavija, Monako, Holandija, Sjeverna Makedonija, Norveška, Poljska, Rumunija (u pogledu djece uzrasta 14 i više godina), Ruska Federacija, Republika Slovačka, Švedska i Švajcarska.

Preporuka 51

Lanzarot komitet zahtijeva od **Sjeverne Makedonije da se postara**, u skladu s članom 36 stav 2, da se krivični postupci u vezi sa seksualnim iskorišćavanjem i seksualnim zlostavljanjem djece mogu voditi bez prisustva javnosti.

Preporuka 52

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da obezbijde da, kada se dijete nalazi pod starateljstvom ili u nadležnosti socijalnih službi zbog sumnje da je nad njim počinjeno krivično djelo iz domena ove Konvencije, a dijete može imati status stranke u krivičnom postupku, te službe imaju obavezu da traže pravni savjet u ime djeteta.

Preporuka 53

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da obezbijede da, tamo gdje su pravni savjeti i pravna pomoć dostupni djeci žrtvama seksualnih krivičnih djela, ona dobiju informacije koje će im omogućiti pristup tim uslugama.

Preporuka 54

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da odobre besplatnu pravnu pomoć djeci žrtvama seksualnog iskorišćavanja ili seksualnog zlostavljanja, naročito u slučajevima zloupotrebe položaja povjerenja, autoriteta ili uticaja.

Preporuka 55

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da učine dostupnom psihološku podršku obučених stručnih radnika djeci žrtvama svih uzrasta koja su uključena u istražne i sudske postupke, nezavisno od diskrecionog prava vlasti ili zahtjeva žrtve ili njenog zastupnika.

Preporuka 56

Lanzarot komitet zahtijeva od **Norveške** da se postara, u skladu s članom 2, da žrtve i njima bliske osobe mogu dobiti podršku bez diskriminacije po bilo kom osnovu.

Preporuka 57

Lanzarot komitet poziva **Države potpisnice koje to joj nijesu učinile**²² da omoguće da žrtve i njima bliske osobe mogu dobiti odgovarajuću podršku čak i ako se ne pojavljuju kao svjedoci na sudu.

Preporuka 58

Lanzarot komitet zahtijeva da **Jermenija, Ukrajina i sve druge Države potpisnice** koje pružaju podršku djeci žrtvama u kontekstu intervencija namijenjenih žrtvama porodičnog nasilja ili trgovine ljudima u tim okvirima izričito navedu i djecu kao žrtve seksualnog iskorišćavanja ili seksualnog zlostavljanja.

Preporuka 59

Lanzarot komitet poziva sve **Države potpisnice** da omoguće da se odgovarajuća sredstva dodjeljuju službama koje pružaju podršku žrtvama i njima bliskim osobama, uključujući tu i hitnu psihološku podršku.

²² Azerbejdžan, Bosna i Hercegovina.

Preporuka 60

Lanzarot komitet poziva sve **Države potpisnice** da preduzmu neophodne zakonodavne ili druge mjere kako bi se postarale da stručni radnici koji rade s djecom žrtvama imaju pristup obuci i resursima kako bi mogli da identifikuju i na odgovarajući način reaguju na potencijalne sukobe interesa koji nastaju u kontekstu pristupa informacijama o djetetu.

Preporuka 61

Lanzarot komitet poziva sve **Države potpisnice** da obezbijede da, bez dovođenja u pitanje slobodne i pravilne ocjene dokaza, u slučajevima kada je dijete primilo terapijsku intervenciju, to samo po sebi ne utiče negativno na ocjenu vjerodostojnosti ili težine iskaza djeteta.

Preporuka 62

Lanzarot komitet poziva **sve Države potpisnice** da obezbijede da žrtve seksualnog iskorišćavanja i seksualnog zlostavljanja djece imaju pristup dugoročnoj podršci osmišljenoj da odgovori na njihove specifične potrebe.

Preporuka 63

Lanzarot komitet zahtijeva od **Država potpisnica koje to još nijesu učinile**²³ da uspostave mehanizme za praćenje i nadzor nad osobama osuđenim za seksualno iskorišćavanje i seksualno zlostavljanje djece u skladu s članom 27 stav 4.

Preporuka 64

Lanzarot komitet poziva **Države potpisnice** da unaprijede praćenje i nadzor nad počiniocima osuđenim za seksualno iskorišćavanje ili seksualno zlostavljanje djece, na primjer razmatranjem koraka navedenih u dodatnim smjernicama u nastavku.

Preporuka 65

Lanzarot komitet ponavo naglašava Preporuku 11 iz Izvještaja o mehanizmima za prikupljanje podataka, zahtijevajući od **Država potpisnica koje to još ne čine**²⁴ da sarađuju s drugim Državama potpisnicama putem razmjene podataka koji se odnose na identitet i genetski profil osoba osuđenih za krivična djela utvrđena u skladu s Lanzarot konvencijom, u skladu sa sporazumima i protokolima o razmjeni podataka, u svrhu sprečavanja i procesuiranja takvih krivičnih djela u skladu s članom 37 stav 3.

²³ Albanija, Andora, Jermenija, Azerbejdžan, Grčka, Lihtenštajn, Republika Moldavija, Norveška, Ruska Federacija, Srbija, Slovačka Republika i Tunis.

²⁴ Albanija, Andora, Jermenija, Austrija, Azerbejdžan, Bosna i Hercegovina, Bugarska, Gruzija, Njemačka, Grčka, Lihtenštajn, Malta, Monako, Crna Gora, Sjeverna Makedonija, Island, Ruska Federacija, San Marino, Srbija, Slovenija, Švajcarska, Tunis, Turska i Ukrajina.